

O NOUĂ ABORDARE A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI

Octavian Mircea Chesaru*

ABSTRACT

Human rights protection has evolved in accordance with humanity's patterns of evolution and involution, from gruesome times to flourishing ones and vice versa. Nowadays we are confronted with a global scenery divided by serious crises which affect human rights due to the ill-will or the negligence of certain individuals. Because of this, human rights should be analyzed with a different approach. This new approach implies interconnecting the human rights discipline with the major types of crises that are likely to affect these rights.

Keywords: human rights, crisis, politics, economy, security.

RÉSUMÉ

La protection des droits de l'homme a évolué en conformité avec les modèles d'évolution et d'involution de l'humanité, depuis les temps horribles de ceux florissantes et vice-versa. Aujourd'hui, nous sommes confrontés à un paysage global divisé par de graves crises qui affectent les droits de l'homme en raison de la mauvaise volonté ou la négligence de certains individus. Pour cette raison, les droits de l'homme doivent être analysés avec une approche différente. Cette nouvelle approche implique l'interconnexion de la discipline des droits humains fondamentaux avec les grands types de crises qui sont susceptibles d'affecter ces droits.

Mots-clés: droits de l'homme, la crise, la politique, l'économie, la sécurité.

Drepturile fundamentale ale omului se bucură în zilele noastre de o multitudine de mecanisme și instrumente cu rol precis în protejarea și promovarea acestora. Cu toate acestea, trebuie înțeles că evoluția umanității a cunoscut perioade în care drepturile fundamentale ale omului au fost negate într-un mod odios și perioade în care aceste drepturi au configurat afacerile interne și externe ale statelor.

Dreptul internațional al drepturilor omului este o ramură de drept cu vocație universală, ramură alcătuită din norme și principii indivizibile și interdependente menite să protejeze și să promoveze drepturile naturale inerente oricărei ființe umane, în scopul stabilirii ordinii în societatea de azi. Sistemul drepturilor omului „a progresat în condițiile alternanței perioadelor luminoase cu cele de obscuritate”¹.

* Cercetător științific

¹ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului: Un sistem în evoluție*, I.R.D.O., București, 2007, p. 24.

Turbulențele perioadei contemporane, o perioadă marcată de crize ale sistemelor, produc situații și evenimente prin care drepturile omului sunt încălcate conștient sau din neglijență. Societatea umană, de-a lungul evoluției sale, s-a confruntat, deseori, cu situații de criză cu cauze și efecte variate. Cu toate acestea, disfuncțiile sistemelor au reprezentat, de-a lungul istoriei, motivul unei revoluții în gândirea politică, socială sau economică.

Astfel, pentru a evita aruncarea drepturilor omului într-o nouă perioadă de obscuritate, consider că este necesară o analiză a principalelor drepturi fundamentale, prin prisma crizelor perioadei contemporane.

Ca noutate conceptuală, drepturile fundamentale ale omului necesită a fi tratate în funcție de impactul crizelor asupra acestora. Astfel, deși clasificarea tipurilor de crize și tipurilor de drepturi ale omului este mult mai amplă, în sensul acestei argumentări, se consideră că trei tipuri de crize pot afecta trei tipuri de drepturi ale omului:

1. Crize politice – este vorba de crize emanate de abuzuri ale clasei politice, și nu de crize politice în sensul tradițional. Aceste crize pot afecta cultura democratică a interacțiunii dintre cetățean și autorități, impactul fiind resimțit, în primul rând, asupra calității de *politikon zoon* a indivizilor sau asupra securității juridice a acestora.

2. Crize de securitate – constând în evenimente iminente sau în curs de desfășurare, cu impact direct asupra stării de securitate a unui sistem și implicit asupra dreptului la siguranță al indivizilor.

3. Crizele economice – constând în fluctuații neprevăzute în piața internă sau internațională sau de crize în exportul și importul de resurse vitale. Într-o perioadă de criză economică, decidenții din mediul public sau privat folosesc turbulențele pentru a justifica abuzuri la adresa unor drepturi cu caracter economic.

Astfel, crizele politice, cu impact asupra drepturilor omului, apar atunci când autoritățile unei entități se îndepărtează de respectarea și promovarea unor drepturi elevate ale omului, precum cele care se referă la viață politică, echitate în justiție, protecția proprietății etc. Este vorba de o criză a clasei politice care se manifestă prin decizii de acțiune sau inacțiune cu un impact direct asupra drepturilor omului.

O astfel de criză politică încalcă, în primul rând, securitatea juridică a unui individ. Securitatea juridică este garantată de decidenții politici în momentul în care atât legislația, cât și practica autorităților respectă principiile unui stat de drept. Securitatea juridică presupune și ocrotirea individului de lacune legislative, de norme neconforme cu principalele instrumente din domeniul drepturilor omului, sau de spețe false, instrumentate pentru constrângerea unor persoane.

De asemenea, libertatea de exprimare, libertățile de întrunire și asociere în scopuri pașnice, libertățile sindicale și patronale, precum și alte elemente vitale ale culturii democratice, pot fi atinse de o astfel de criză a politicului.

Dreptul la o viață politică, într-o democrație funcțională, trebuie protejat de autorități, pentru ca orice membru al societății să poată fi informat privind desfășurarea afacerilor de stat sau pentru implicarea indivizilor în treburile statului indirect (prin grupuri de interes, organizații non-guvernamentale, formațiuni politice, etc.) sau direct (prin alegeri).

Atunci când drepturile politice și celelalte drepturi fundamentale ale omului sunt garantate de autoritățile unui stat, individul are capacitatea de a lua postura de *politikon zoon*. Aristotel definea omul drept *politikon zoon*, o *ființă care trăiește într-un polis* (cetate) și este consultată și informată privind problemele polis-ului, sau alege și controlează slujbașii statului². Cel mai important instrument al acestei *ființe politice* este votul său. Alegerile periodice cu sufragiu universal, egal și secret asigură participarea indivizilor la viața politică a statului și oferă încrederea majorității în clasa de lideri ai societății.

În aceeași ordine de idei, dreptul la învățătură (educație) este obstrucționat de o criză politică a respectării drepturilor omului. Cunoaștem situații în care autoritățile imorale ale unor state atacă accesibilitatea la învățătură a unor indivizi prin măsuri discriminatorii. Ne referim la ca cazurile în care taxele de școlarizare sunt mult prea mari pentru anumite categorii sociale, cazuri în care comunitățile sunt situate la o distanță mult prea mare de o instituție de învățământ, sau chiar la situațiile în care reprezentanții unor naționalități, etnii sau culte religioase nu sunt acceptați în sistemul de învățământ sau sunt forțați să opteze pentru școli cu predare într-o altă limbă decât cea maternă. Cu toate acestea, se consideră că „*accesul la educație în condiții de egalitate constituie o condiție a egalității de șanse în exercitarea drepturilor fundamentale ale omului*”³.

² A se vedea I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 65.

³ Irina Moroianu Zlătescu, *ONU și educația pentru drepturile omului*, Revista *Drepturile Omului*, nr. 4/2011,

La nivel suprastatal, drepturile omului sunt încălcate de o criză politică atunci când suveranitatea popoarelor este obstrucționată. Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele a fost deseori atacat de decidenți ce practicau și promovau doctrine ale suveranității limitate a unor popoare aflate în sfera acestora de influență.

Din nefericire, și astăzi se pot da exemple de state și teritorii în care drepturile omului nu există. Insultând valorile democratice, aceste tipuri de autorități ridică probleme foarte mari datorită comportamentul abuziv adoptat împotriva indivizilor. Astfel de state sunt considerate a fi state dizidente sau în derivă.

Obiectivul civilizației euroatlantice a constituit, în perioada bipolară, lupta împotriva amenințării sovietice. După falimentul politic al URSS, centrul de interes a constituit Oceanul Atlantic, prin legătura transatlantică dintre N.A.T.O. și U.E., iar obiectivul principal al N.A.T.O. și U.E. a fost îndrumarea spre calea democrației a statelor aflate în derivă.

Construcția europeană și euroatlantică a fost accelerată pentru a integra noi membri în UE și în NATO și pentru a stabili noi parteneriate internaționale. Cu toate acestea, deși pe plan european acest tip de management al crizelor constituie un succes, evenimente precum momentul 9/11, care a produs „un cutremur de amploare planetară”⁴, ne-au demonstrat că se impune implicarea militară sau politică în state dizidente din Europa și din alte continente.

Statele dizidente față de comunitatea internațională globalizată (față de comunitatea cu standarde precise privind drepturile omului), constituie o sursă pentru amenințările primare la adresa securității globale, afectând nu doar drepturile cetățenilor din aceste state, ci și dreptul la securitate al cetățenilor din alte state. Din aceste considerente, Alianța Nord-Atlantică și-a orientat capabilitățile spre operațiunile de

I.R.D.O., București, 2011, p. 7.

⁴ M.Tudose, *Infrastructura critică, Model și strategie managerială*, Ed. Rao, București, 2010, p. 13.

management al crizelor, decizie urmată și de Uniunea Europeană⁵.

În al doilea rând, crizele de securitate reprezintă incidente cu impact direct asupra stării de securitate a unui sistem (stat, organizație, companie, etc.). Securitatea trebuie analizată din două perspective: stare și proces. Starea de securitate este un *bun public* furnizat de autorități prin politica de securitate adoptată (prin deciziile, strategiile și procesele aferente acestei politici publice)⁶ și presupune starea unei națiuni și a cetățenilor săi de a fi și de a se simți siguri și protejați împotriva riscurilor și amenințărilor la adresa vieții și a libertății. De asemenea, procesul de securitate este desfășurat de organisme competente prin mijloace tehnice sau juridice specifice. Procesul de securitate poate fi proactiv (pentru prevenirea evenimentelor nedorite) sau activ (pentru contracararea acestor evenimente după producere/izbucnire). Prevenirea crizelor de securitate este o activitate pluridisciplinară realizată de instituții specializate, ca un atribut al clasei politice a statului⁷.

După nevoile fiziologice normale, nevoia de siguranță este regăsită pe treapta a 2-a a piramidei lui Maslow, iar în lipsa acesteia orice urmă de civilizație umană dispare, motiv pentru care se consideră că înaintea drepturilor și libertăților cu caracter politic, juridic și economic, primele drepturi fundamentale care trebuie protejate sunt drepturile la viață, libertate și securitate⁸.

ONU, OSCE, Consiliul Europei, NATO și UE sunt cei mai importanți furnizori de securitate pentru statul român, aceste structuri

⁵ A se vedea O. M. Chesaru., *De la massive retaliation la crisis management*, Revista Univers Strategic, nr. 9, Ed. PRO UNIVERSITARIA, București, 2012, pp. 25-37.

⁶ A se vedea Luciana Alexandra Ghica, M. Zulean (coord.), *Politica de securitate națională: concepte, instituții, procese*, Ed. Polirom, Iași, 2007, p. 34.

⁷ A se vedea S. Petrescu, *Despre intelligence. Spionaj – Contraspionaj*, Ed. Militară, București, 2010, p. 371 și urm.

⁸ A se vedea O. M. Chesaru, *Dreptul la securitate – obiectiv principal al politicilor de apărare și ordine publică*, Revista Drepturile Omului, nr. 1/2012, I.R.D.O., București, 2012, p. 46.

conferind mijloace juridice și operaționale de a preveni crizele de securitate. Uniunea Europeană, deși este acuzată de eurosceptici că este un stat federal imposibil de atins, constituie un succes politic, conferind stabilitatea politică și militară într-un continent cu o istorie deosebit de turbulentă. U.E. este unul din rezultatele unui proces de management al crizelor început de S.U.A. la sfârșitul celui de-al doilea război mondial în Europa.

Astăzi, deși cunoaște o serie de probleme interne care dăunează construcției europene⁹, pentru a proteja drepturile cetățenilor săi în situația unei crize de securitate, Uniunea își propune să promoveze pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale și să ofere un spațiu de libertate, securitate și justiție¹⁰, urmărind combaterea criminalității transfrontaliere în interiorul frontierelor sale. Prin acestea, Uniunea nu este un stat federal imposibil sau eșuat, ci un *spațiu de libertate, securitate și justiție*.

Politicile publice din interiorul Uniunii care vizează apărarea, reprezentarea externă sau cooperarea polițienească și judiciară, contribuie la furnizarea unui spațiu de libertate, securitate și justiție, ca un *bun public* generat în virtutea respectării și promovării dreptului internațional al drepturilor omului. *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* prevede prin art. 6 că *orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță*. De asemenea, *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale* de la Roma din 1950 protejează dreptul la libertate și la siguranță prin art. 5: *orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță*.

O criză de securitate poate afecta, cu precădere, dreptul la viață inerent fiecărei ființe umane. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, document adoptat și proclamat în 1948

de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, protejează dreptul la viață al ființelor umane prin articolul 3 al acestuia. Articolul 3 stipulează că *Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa*. Se apreciază că drepturile la viață la libertate și la siguranță sunt „*cele dintâi drepturi civile și politice...de care depind toate celelalte drepturi ale omului*”¹¹. Astfel, politicile de securitate naționale sau regionale vizează direct apărarea acestor drepturi.

Dreptul la securitate poate fi atins de orice act de violență sau infracțiune internă sau externă, cauzând incidente de securitate care pot fi combătute preemtiv, preventiv și proactiv de autoritățile competente, prin norme juridice, strategii de apărare și de ordine publică sau mijloace politico-militare, menite a garanta dreptul la viață inerent persoanei umane, dreptul la libertate și la securitate a indivizilor, precum și pentru a lupta împotriva genocidului, crimelor de război, crimelor împotriva umanității, tratamentelor inumane sau sclaviei, etc.

Din motive strategice, numeroase instrumente internaționale permit restrângerea unor drepturi fundamentale pe perioadă de criză de securitate. Acesta este un exercițiu democratic îngăduit de cele mai importante instrumente universale și regionale din domeniu, care prevăd că aceste măsuri se pot lua *în interesul securității naționale sau al ordinii publice*¹².

Practica este răspândită în toate părțile globului. În statul nostru, Constituția României protejează, prin capitolul al II-lea, denumit *Drepturile și libertățile fundamentale*, principalele drepturi inerente naturii umane. Cu toate acestea, articolul 53 menționează că *exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a*

⁹ A se vedea O. M. Chesaru, *Câteva dintre marile probleme ale Uniunii Europene*, Revista Univers Strategic, nr. 5, Ed. PRO UNIVERSITARIA, București, 2011.

¹⁰ A se vedea *Tratatul de la Lisabona*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 306, 17.12.2007.

¹¹ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului...*, op. cit., p. 201.

¹² A se vedea *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat de Adunarea Generală a ONU în 1966, art. 8.

moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav. Astfel, legea fundamentală este armonizată la prevederile universale sau europene privind restrângerea drepturilor omului, o criză de securitate impunând astfel de practici.

Practica este susținută de numeroase documente internaționale precum *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale* de la Roma din 1950, *Carta Socială Europeană*, *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* din 1966, ș.a.m.d.

Prin declararea stării de necesitate sau de asediu, drepturi precum dreptul la liberă circulație, dreptul de proprietate, dreptul la intimitate, etc., pot fi restrânse din motive de securitate. Această practică se impune în situația unei crize de securitate, pentru a nu stânjeni sau chiar a susține activitatea autorităților. Cu toate acestea, dacă nu suntem în prezența unei crize de securitate, ci avem de-a face cu o obsesie de securitate, restrângerea drepturilor este un abuz la adresa drepturilor omului.

Dacă drepturi fundamentale sunt negate prin invocarea unei situații excepționale, fără ca aceasta să fie reală, suntem în prezența unui abuz venit din partea purtătorilor de decizie; un abuz ce aduce atingere drepturilor fundamentale ale omului. O astfel de practică poate folosi protecția dreptului la viață și la securitate ca un paravan pentru interese politice imorale și abuzive. O astfel de practică indică faptul că un stat este în derivă.

Primăvara arabă ne-a arătat numeroase exemple în care, datorită unor mișcări de protest democratic, numeroși lideri (contestați de populațiile pe care le reprezentau) au apelat abuziv la impunerea stării de necesitate, urmările fiind tragice pentru securitatea indivizilor¹³.

¹³ A se vedea O. M. Chesaru, *Maladia Bouazizi*, Revista Geopolitica, nr. 43, Ed. TopForm, București, 2011, pp. 13-24.

În altă ordine de idei, în interiorul statelor membre UE, cea mai mare amenințare la adresa securității indivizilor nu o constituie iminența unei conflagrații militare clasice, ci amenințarea asimetrică adusă de fenomenul terorist. Asimetria fenomenului este generată de existența unei singure părți beligerante (criminalitatea organizată ce orchestrează astfel de incidente de securitate), cealaltă parte fiind reprezentată de civili nepregătiți, nechipați și neantrenați pentru astfel de situații, care sunt luați prin surprindere de eveniment.

Terorismul internațional, rod al criminalității organizate, este una dintre cele mai întâlnite surse ale crizelor de securitate, contravenind flagrant celui mai elementar respect datorat drepturilor inerente ființei umane¹⁴.

Mediul actual de securitate este centrat în jurul amenințărilor asimetrice, datorită revigorării alarmante a naționalismului etnic și religios, concomitent cu adâncirea decalajelor economice și sociale¹⁵.

Fenomenul terorist a luat amploare în ultimele decenii, iar reglementările naționale menite a combate legislativ fenomenul s-au înmulțit după momentul 9/11, o dată înscrisă cu negru în istoria recentă¹⁶. Din acest motiv, care cele mai importante documente ce coagulează sau prezintă politicile de securitate ale actorilor statali sau non-statali îl menționează ca fiind o problemă ce trebuie rezolvată urgent (indiferent de plasarea sa ca o amenințare, vulnerabilitate, pericol sau risc); se dorește eradicarea terorismului ca fenomen. Insultarea drepturilor fundamentale ale omului de către acest fenomen a impulsionat cele mai importante mecanisme internaționale să întreprindă demersuri împotriva flagelului.

Nu în ultimul rând, crizele economice

¹⁴ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Terorismul – gravă încălcare a dreptului la viață, la libertate și siguranță*, Revista *Drepturile omului*, nr. 1/2002.

¹⁵ A se vedea S. Petrescu, *Amenințări primare. Terorism. State la răscruce. Conflicte locale și regionale. Sărăcie și migrație ilegală*, Ed. Militară, București, 2008, p. 29.

¹⁶ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului,.... op. cit.*, p. 205.

pot fi produse de fluctuații neprevăzute în piața internă sau internațională sau de crize în exportul și importul de resurse – de crize energetice (cauzate de o penurie a acestora sau de crize politice sau de securitate). Crizele economice pot surveni și datorită unui management defectuos (al organizației, al companiei, al statului), în urma căruiia riscuri asumate depășesc așteptările, sau anumite pericole nu au fost prevăzute.

De asemenea, prin capacitatea de interconectare a crizelor, crizele de securitate produc crize economice. Atacurile teroriste din Statele Unite ale Americii ce au avut loc pe data de 11 septembrie 2001 au fost orientate împotriva celei mai importante infrastructuri critice din SUA, infrastructura critică a simbolurilor, cauzând conduite apatice neprevăzute în piața bursieră, producând o devalorizare bruscă a dolarului.

În general, crizele economice sunt cauzate de evenimente de orice gen care produc disfuncții în piața economică. Impactul unei crize economice asupra drepturilor omului provoacă insuficiențe în respectarea dreptului la muncă, dreptului la remunerație echitabilă, dreptului la securitate socială, dreptului la educație, dreptului la un nivel de viață corespunzător, etc.

De obicei, în cazul unui stat sau al unei entități de drept privat, turbulențele economice constituie un pretext pentru a nega drepturi fundamentale cu aspect economic. De asemenea, inițiativele în lupta împotriva sărăciei ocupă un loc tot mai important în procesul de promovare al drepturilor omului¹⁷. Astfel, au fost elaborate un număr mare de instrumente cu rolul de a proteja și aceste drepturi economice ale omului.

Carta Națiunilor Unite din 1945 conține articolul 55 prin care statele semnatare se angajează să coopereze pentru combaterea turbulențelor economice și pentru *ridicarea nivelului de trai, deplină folosire a forței de*

¹⁷ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Economia și Drepturile Omului. Câteva repere*, Revista *Drepturile Omului*, nr. 1/2010, I.R.D.O., București, 2010, p. 9.

munca și condiții de progres și dezvoltare economică și socială. Astfel de prevederi capătă o importanță deosebită privind cooperarea internațională în scopuri economice.

În aceeași ordine de idei, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* prevede anumite limite ale cooperării internaționale, prin mențiunea că *toate popoarele au dreptul de a dispune de ele însele și că acestea își determină liber statutul politic și își asigură liber dezvoltarea economică, socială și culturală*, iar acestea pot dispune liber de *bogățiile și de resursele lor naturale, fără a aduce atingere obligațiilor care decurg din cooperarea economică internațională* (art. 1). Prin aceste prevederi, se stabilesc limitele cooperării internaționale, acestea constând în decizii/situații care pot afecta unul dintre state. Cooperarea internațională trebuie realizată pentru beneficii reciproce.

Securitatea socială este un drept deosebit de important, afectat deseori de turbulențe economice. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 protejează securitatea socială prin articolul 22, stipulând că orice persoană, în calitate sa de membru al societății, are dreptul la securitate socială. De asemenea, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* din 1966 prevede prin art. 9 că statele semnatare recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la securitate socială, inclusiv asigurări sociale.

Invocându-se rațiuni economice, dreptul la muncă al persoanelor poate fi atacat. Un instrument deosebit de protecție a acestui drept îl constituie Declarația Universală a Drepturilor Omului, prin care se precizează că orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii sale, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotirea împotriva șomajului (art. 23). Articolul continuă prin a stabili și condițiile umane în care trebuie întreprinsă munca, precizând dreptul la salariu egal pentru muncă egală, sau alte drepturi sindicale. Articolul 24 prevede dreptul la odihnă și recreație.

Dreptul la un nivel de trai decent este dreptul fundamental al omului ce se face deosebit de dificil de furnizat de către state. În primul rând, sunt ridicate probleme conceptuale care solicită clarificarea ideii de *nivel de trai decent*. După cum se cunoaște, valorile precum sărăcia sau bogăția sunt relative, traiul decent fiind mult mai dificil de identificat. Limitele inferioare ale unui trai decent pot fi lipsa momentelor umiltoare cauzate de factori economici, iar nivelul maximal poate fi surprins de deținerea tuturor mijloacelor necesare pentru ca toți membrii familiei să întreprindă în parametrii normali activitățile la care sunt supuși.

Declarația universală a drepturilor omului protejează acest drept și aduce o astfel de clarificare conceptuală. Art. 25 al actului prevede că *orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și a familiei sale, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare*. Prin acestea, nivelul de trai decent ar presupune satisfacerea tuturor nevoilor umane, deziderat deosebit de dificil de conferit tuturor indivizilor.

Dreptul la educație poate fi negat datorită unor turbulențe economice. Declarația Universală a Drepturilor Omului stabilește dreptul la învățătură garantat tuturor persoanelor prin art. 26. Prin acest articol se precizează că învățământul trebuie să fie gratuit în ciclurile elementare și generale, iar orice persoană trebuie să aibă acces la învățământ. Aspectele din urmă sunt cele negate în situația unei recesiuni economice a unui stat. Astfel, dacă majoritatea statelor prevăd cele două cicluri gratuite, accesul la învățătură este cel mai dificil de garantat. Lipsa fondurilor pentru administrațiile locale pot afecta construirea și întreținerea de școli, motiv pentru care abandonul școlar poate surveni doar pentru că distanțele de la domiciliul copiilor la unitățile de învățământ sunt prea mari.

Libera circulație a lucrătorilor și a

persoanelor în interiorul Uniunii Europene este un drept fundamental specific conceptului de cetățenie europeană. Cu toate acestea, în mod discriminatoriu, într-o perioadă de recesiune economică acest drept este lezat de autoritățile unor state membre ale Uniunii.

La limita dreptului european sau chiar încălcând acest sistem legislativ, numeroase state membre adoptă o politică prin care aceste drepturi fundamentale sunt negate. De asemenea, practica ne-a reliefat și încălcări abuzive ale acestor drepturi.

În concluzie, drepturile fundamentale ale omului necesită o nouă abordare în procesul de promovare și garantare al acestora. Analizând aceste drepturi în funcție de conexiunea lor cu crizele descrise anterior, sunt indicate rapid cele mai grave disfuncții ale sistemelor. Aceste disfuncții constau în garantarea preferențială a drepturilor omului. Astfel de crize generează atacuri directe la adresa drepturilor inerente naturii umane.

Utilizarea acestei abordări ridică o problemă conceptuală: protecția juridică a drepturilor omului trebuie să constituie o soluție sau o obligație în perioadă de criză? Pentru a susține o situație de normalitate, în care valorile umane și democratice sunt respectate, protecția juridică a drepturilor omului trebuie să constituie atât o soluție, cât și o obligație. Această protecție furnizează o soluție pentru situațiile de derapaj, respectul pentru drepturile fundamentale ale omului constituind cel mai bun sistem de ghidaj spre conduita democratică. De asemenea, obligativitatea privind protecția drepturilor omului se impune oricând și oriunde, crizele de orice gen cauzând derapaje și din neglijență.

Așadar, respectul pentru drepturile omului trebuie să constituie atât o soluție, cât și o obligație, constituind cel mai important factor de configurare a procesului decizional al unui sistem, atât pentru a preveni crize, cât și pentru a le soluționa.